

MICHAŁ CZELNY*

W SPRAWIE SKUTECZNOŚCI WYSTĄPIENIA Z KOŚCIOŁA
KATOLICKIEGO: UWAGI DOTYCZĄCE DECYZJI
Z DNIA 28 LISTOPADA 2018 R. WYDANEJ PRZEZ
PREZESA URZĘDU OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

Streszczenie

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (PUODO) w dniu 22 listopada 2018 r. wydał decyzję związaną z kwestią uaktualnienia danych osobowych przez osobę, która wystąpiła z Kościoła Katolickiego. W artykule dokonano analizy tej decyzji w kontekście odpowiedzi na pytanie, czy w aktualnym stanie prawnym PUODO posiada kompetencje do rozstrzygnięcia w drodze decyzji administracyjnych skarg osób fizycznych związanych z przestrzeganiem przepisów ustanowionych w Kościele Katolickim w zakresie ochrony danych osobowych. Uzasadniając prezentowaną decyzję, PUODO powołał się na kilka znaczących przepisów aktualnie obowiązującego prawa: unijnego, państwowego i kościelnego. W prezentowanej decyzji PUODO potwierdził stosowane od pewnego czasu stanowisko odnośnie do spraw związanych z kwestią uaktualnienia danych osobowych osób, które wystąpiły z Kościoła Katolickiego. W konkluzji stwierdził, że nie ma on kompetencji do rozstrzygnięcia skarg osób fizycznych związanych z przestrzeganiem przepisów ustanowionych w Kościele Katolickim w zakresie ochrony danych osobowych.

Słowa kluczowe: związki wyznaniowe; wolność religijna; relacje państwo-kościół; przetwarzanie danych osobowych; autonomia i niezależność; apostazja; Kościół Katolicki; ochrona danych osobowych

* Ks. mgr lic., Katedra Prawa Wyznaniowego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: mczelny@kul.pl. ORCID 0000-0003-1420-4090.

1. WSTĘP

Do Generalnego Inspektora Danych Osobowych (dalej: GIODO), a obecnie Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (dalej: PUODO), wielokrotnie kierowane były sprawy dotyczące kwestii postępowania w sprawie przetwarzania danych osobowych osób, które wystąpiły z Kościoła Katolickiego. Analiza tych spraw pozwala na usytuowanie ich w dwóch kategoriach. Do pierwszej zaliczymy te, składane przez osoby, co do których nie było wątpliwości, że skutecznie wystąpiły z Kościoła Katolickiego, jednakże twierdziły one, iż Kościół Katolicki nadal przetwarza ich dane osobowe¹. W drugiej kategorii mieszczą się sprawy tych osób, które złożyły pisemną deklarację o wystąpieniu z Kościoła Katolickiego, jednak taka deklaracja nie była przyjmowana przez proboszczów, ponieważ nie odpowiadała ona wewnętrznym przepisom kościelnym. W tych sytuacjach nie doszło do skutecznego wystąpienia z Kościoła Katolickiego².

Reakcja GIODO na składane skargi nie była jednolita. Początkowo umarzał on postępowanie powołując się na odpowiednie przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³. Następnie wydawał decyzje merytoryczne nakazujące proboszczom uaktualnienie danych osobowych, polegające na naniesieniu w księdze chrztów adnotacji o treści zgodnej z żądaniami osób kierujących skargi⁴.

W dniu 22 listopada 2018 r. PUODO wydał kolejną decyzję odnoszącą się do uaktualnienia danych osoby, która wystąpiła z Kościoła Katolickie-

¹ Zob. np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 marca 2013 r., sygn. akt I OSK 597/12, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych (dalej: CBOSA); wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 marca 2013 r., sygn. akt I OSK 1060/12, CBOSA; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 października 2013 r., sygn. akt I OSK 1520/13, CBOSA.

² Zob. np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 października 2013 r., sygn. akt I OSK 1372/12, CBOSA; postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 21 stycznia 2013 r., sygn. akt II SAB/Op 59/12, CBOSA; zob. także: Opaliński, Szustakiewicz 2014, 19–20.

³ Tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 922.

⁴ Zob. Romanko 2016, 57–71; Hucal 2018, 5–23.

go⁵. Analiza tej decyzji pozwoli na podjęcie próby odpowiedzi na pytanie, czy w aktualnym stanie prawnym PUODO posiada kompetencje do rozstrzygnięcia w drodze decyzji administracyjnych skarg osób fizycznych związanych z przestrzeganiem przepisów ustanowionych w Kościele Katolickim w zakresie ochrony danych osobowych.

2. STAN FAKTYCZNY I STAN SPRAWY

Do Urzędu Ochrony Danych Osobowych wpłynęła skarga na niedopełnienie przez proboszcza obowiązku uaktualnienia danych osobowych. Skarżąca zarzuciła proboszczowi parafii, iż mimo złożenia przez nią w dniu 28 października 2013 r. oświadczenia woli o wystąpieniu z Kościoła Katolickiego, nie została o tym fakcie zamieszczona stosowna adnotacja w księdze chrztów. W związku z czym, powołując się na art. 32 ust. 1 pkt 6) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁶, wniosła do GIODO prośbę o wydanie merytorycznej decyzji administracyjnej zobowiązującej tegoż proboszcza do sprostowania jej – jak twierdziła – nieaktualnych już danych osobowych.

W toku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego GIODO ustalił, że skarżąca złożyła oświadczenie woli o wystąpieniu z Kościoła Katolickiego i w dniu 23 maja 2014 r. wydał decyzję administracyjną (znak: DOLiS/DEC-495/14/39683,39687), mocą której nakazał proboszczowi przywrócenie stanu zgodnego z prawem poprzez uaktualnienie danych osobowych, polegające na naniesieniu w księdze chrztów adnotacji o treści zgodnej z żądaniem skarżącej.

Proboszcz, jako administrator danych osobowych, odmówił wykonania decyzji GIODO powołując się na zasadę autonomii i niezależności koś-

⁵ Decyzja PUODO z dnia 22 listopada 2018 r. niepubl. (sygn. akt ZSPU, 440.84.2018.A.R.I.21217).

⁶ Przywołany przepis ustawowy stanowi, że każdej osobie przysługuje prawo do kontroli przetwarzania danych, które jej dotyczą, zawartych w zbiorach danych, a zwłaszcza prawo do żądania uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania danych, czasowego lub stałego wstrzymania ich przetwarzania lub ich usunięcia, jeżeli są one niekompletne, nieaktualne, nieprawdziwe lub zostały zebrane z naruszeniem ustawy albo są już zbędne do realizacji celu, dla którego zostały zebrane.

ciółów i innych związków wyznaniowych, wyrażoną w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP⁷ i art. 1 Konkordatu zawartego między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską w 1993 r.⁸ J. Gręźlikowski przywołując wypowiedzi W. Góralskiego, J. Krukowskiego i P. Czarnka wskazuje, że decyzja GIODO narusza autonomię i niezależność Kościoła Katolickiego, o której stanowią m.in. ww. przepisy Konstytucji i Konkordatu⁹.

W przedmiotowej sprawie skarżąca złożyła wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy podnosząc kwestię zaniechania przez proboszcza obowiązku uaktualnienia jej danych osobowych. Wobec powyższego GIODO dokonał ponownej analizy zgromadzonego materiału i w dniu 25 lutego 2015 r. wydał decyzję utrzymującą w mocy ww. decyzję z 2014 r. (znak: DOLiS/DEC-185/15/15001,15005). Proboszcz ponownie odmówił wykonania decyzji GIODO i nie dokonał uaktualnienia danych osobowych skarżącej.

Kolejno, skarżąca pismem z dnia 13 kwietnia 2015 r. wniosła skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. W dniu 26 czerwca 2015 r. WSA w Warszawie odrzucił skargę z uwagi na uchybienie przez skarżącą terminu do złożenia skargi¹⁰.

Następnie PUODO, pismem z dnia 24 października 2018 r., „wszczał z urzędu postępowanie nieważnościowe”¹¹ w stosunku do ww. decyzji z 2014 i 2015 r. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem NSA¹² organ admini-

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

⁸ Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r., Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318; AAS 90 (1980), s. 310–328.

⁹ Gręźlikowski 2014, 113–114.

¹⁰ Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 26 czerwca 2015 r. Niestety w analizowanej decyzji PUODO widnieje błędna sygn. akt (II SA/Wa 800/15). Przeglądając całą Centralną Bazę Orzeczeń Sądów Administracyjnych nie natrafiono na cytowane wyżej postanowienie WSA w Warszawie.

¹¹ „Postępowanie nieważnościowe jest samodzielnym postępowaniem administracyjnym ograniczonym do oceny legalności decyzji w aspekcie stanu prawnego i faktycznego istniejącego w dacie jej wydania. Organ nie orzeka zatem co do istoty sprawy rozstrzygniętej w badanej decyzji, lecz jako organ kasacyjny, w oparciu o zamknięty materiał dowodowy, weryfikuje samo orzeczenie”. Zob. uzasadnienie decyzji PUODO z dnia 22 listopada 2018 r.

¹² Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 czerwca 1999 r. niepubl., sygn. akt IV SA 1889/97; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 stycznia 1994 r. nie-

stracji prowadzący postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji jest zobowiązany do ustalenia z urzędu, czy kwestionowana decyzja nie jest dotknięta którąkolwiek z wad wskazanych w art. 156 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego¹³ (dalej: k.p.a.). Zatem PUODO poczynił ustalenia prowadzące do wniosku, że ww. decyzje są dotknięte wadą, o której mowa w art. 156 § 1 pkt 2 *in fine* k.p.a., w którym mowa o wydaniu decyzji przez organ administracji publicznej z rażącym naruszeniem prawa. W ocenie PUODO, w przedmiotowej sprawie zostały naruszone przepisy art. 18 oraz art. 43 ust. 2 ustawy dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.

Decyzją z dnia 22 listopada 2018 r. POUDO stwierdził nieważność decyzji administracyjnej z dnia 25 lutego 2015 r. oraz decyzji ją poprzedzającej z dnia 23 maja 2014 r. Jako podstawę prawną wydania przez PUODO swojej decyzji wskazał przepisy art. 158 § 1 w zw. z art. 156 § 1 k.p.a., art. 160 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych¹⁴ w zw. z art. 22 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, a także art. 57 ust. 1 lit. a) i lit. f) oraz art. 91 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)¹⁵.

Podkreślić należy, iż w analizowanej decyzji PUODO w żadnym miejscu jej uzasadnienia nie znajdujemy odniesienia do art. 160 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych¹⁶. Został on podany za podstawę prawną wydania decyzji przez PUODO, jednakże wydaje się, że w sposób wadliwy, bowiem omawiane postępowanie już zostało zakończone.

publ., sygn. akt II SA 2164/92.

¹³ Tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 256 z późn. zm.

¹⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1781.

¹⁵ Dz. Urz. UE L 119 z 4 maja 2016 r., s. 1–88 (dalej: RODO).

¹⁶ Art. 160 stanowi: Postępowania prowadzone przez GIODO wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie nowej ustawy o ochronie danych osobowych, prowadzone są przez PUODO (ust. 1). Czynności dokonane w tych postępowaniach pozostają skuteczne (ust. 3). Postępowania prowadzone na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych umarza się. Decyzji o umorzeniu postępowania nie wydaje się (ust. 4).

3. ANALIZA DECYZJI PREZESA URZĘDU OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

Omawianą decyzję z dnia 28 listopada 2018 r. należy przyjąć z uznaniem. Uzasadniając ją, PUODO powołał się na kilka znaczących przepisów aktualnie obowiązującego prawa: unijnego, państwowego i kościelnego. Wpierw odpowiedział na pytanie, czy zachodzą przesłanki z art. 156 §1 k.p.a. W ocenie PUODO przesłanką wskazującą na nieważność decyzji z 2014 i 2015 r. jest ich wydanie z rażącym naruszeniem prawa (art. 156 § 1 pkt 2 *in fine* k.p.a.), tj. z naruszeniem przepisów art. 18 oraz art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (aktualnie art. 91 RODO).

W świetle m.in. wyroku NSA z dnia 22 stycznia 2018 r. rażące naruszenie prawa jest kwalifikowaną formą naruszenia przepisów. Jedną z cech tego naruszenia jest to, że „treść decyzji pozostaje w sprzeczności z treścią przepisu przez proste zestawienie ich ze sobą. Rażące naruszenie prawa to naruszenie wyraźnej, nie budzącej wątpliwości normy prawa. W sposób rażący może zostać naruszony wyłącznie przepis, który może być stosowany w bezpośrednim rozumieniu, to znaczy taki, który nie wymaga stosowania wykładni prawa. Rażące naruszenie prawa będzie zatem miało miejsce w sytuacji, gdy w stanie prawnym nie budzącym wątpliwości co do jego rozumienia zostaje wydana decyzja, która treścią swego rozstrzygnięcia stanowi negację części lub całości obowiązujących przepisów”¹⁷.

¹⁷ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 stycznia 2018 r., sygn. akt II OSK 1309/17, CBOSA; por. m.in. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 26 stycznia 2017 r., sygn. akt VII SA/Wa 114/16, CBOSA; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 grudnia 2017 r., sygn. akt VII SA/Wa 387/17, CBOSA; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 22 listopada 2017 r., sygn. akt IV SA/Po 760/17, CBOSA; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 26 września 2019 r., sygn. akt VII SA/Wa 520/19, CBOSA. Szerzej: m.in. Robert K. Adamczewski, Rażące naruszenie prawa w orzecznictwie sądów administracyjnych <https://www.rp.pl/Urzednicy/303139987-Razace-naruszenie-prawa-w-orzecznictwie-sadow-administracyjnych.html> [dostęp: 29.04.2020]; Sławomir Sobolewski, Rażące naruszenie prawa jako przesłanka stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej <https://adwokat-sobolewski.pl/razace-naruszenie-prawa-jako-przeslanka-stwierdzenia-niewaznosci-decyzji-administracyjnej/> [dostęp: 29.04.2020]; Ewa Śladkowska, Wydanie decyzji z rażącym naruszeniem prawa <https://samorzad.pap.pl/kategoria/prawo/wydanie-decyzji-z-razacym-naruszeniem-prawa> [dostęp: 29.04.2020].

Treść naruszonych przepisów art. 18 oraz art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (aktualnie art. 91 RODO) nie budzi wątpliwości interpretacyjnych, a ich naruszenie w decyzjach GODO z 2014 i 2015 r. ma charakter oczywisty. Jednocześnie, normy prawne wynikające ze wskazanych przepisów mają charakter bezwzględnie obowiązujących. Ich naruszenie w niniejszej sprawie należy więc uznać za rażące w rozumieniu art. 156 § 1 ust. 2 *in fine* k.p.a. Stąd konsekwentnie PUODO zobowiązany był do stwierdzenia nieważności ww. decyzji administracyjnych¹⁸.

Bardzo istotną kwestią w prezentowanej decyzji PUODO jest odwołanie się w uzasadnieniu do art. 91 ust. 1 i 2 RODO oraz do wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. „Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele Katolickim” (dalej: Dekret)¹⁹.

Art. 91 ust. 1 RODO stanowi, że jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia RODO w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być stosowane pod warunkiem, że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia. A przecież analizując ustawodawstwo Kościoła Katolickiego możemy powiedzieć, że „Kościół Katolicki w Polsce posiada spójny, kompletny, szczegółowy system zasad ochrony danych osobowych”²⁰.

Przepis art. 91 ust. 2 RODO przewiduje nadzór nad działalnością kościołów i innych związków wyznaniowych niezależnego organu nadzorczego. Dopuszcza on ustanowienie odrębnego (od państwowego) organu ochrony danych osobowych, nadzorującego stosowanie przepisów związanych z przetwarzaniem danych osobowych w kościołach i innych związkach wyznaniowych²¹. Wobec powyższego, w Kościele Katolickim został powołany Kościelny Inspektor Ochrony Danych (dalej: KIOD). Zgodnie z art. 35 ust. 1 Dekretu, KIOD jest niezależnym organem monitorującym

¹⁸ Decyzja PUODO z dnia 22 listopada 2018 r.

¹⁹ Akta Konferencji Episkopatu Polski, nr 30/2018., zob. <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/DekretOgolnyKEPWSprawieOchronyOsobFizycznychWZwiazkuZ-PrzetwarzaniemDanychOsobowychWKoscieleKatolickim.pdf> [dostęp: 30.09.2019].

²⁰ Czelny 2019, 394.

²¹ Zawadzka 2018.

i zapewniającym przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych w ramach i zgodnie z działaniem Kościoła Katolickiego i jego struktur. W zakresie wykonywania swoich zadań nadzorczych KIOD nie podlega poleceniom innych podmiotów. Zgodnie z art. 37 ust. 1 pkt 5 Dekretu, do zadań KIOD należy rozpatrywanie skarg dotyczących przestrzegania przepisów ustanowionych w Kościele Katolickim w zakresie ochrony danych osobowych.

Stąd godna aprobaty jest konkluzja zawarta w uzasadnieniu prezentowanej decyzji, iż PUODO „nie ma kompetencji do rozstrzygania w drodze decyzji administracyjnej skarg osób fizycznych związanych z przestrzeganiem przepisów ustanowionych w Kościele Katolickim w zakresie ochrony danych osobowych”²².

W tym miejscu warto powołać stanowisko A. Mezglewskiego, który stwierdza, że „żądanie zaprzestania przetwarzania danych osobowych wyrażone przez osobę formalnie występującą z danego związku wyznaniowego musi skutkować natychmiastowym zaprzestaniem generowania informacji na jej temat w systemach ewidencyjnych i informatycznych tegoż związku wyznaniowego. Nie jest już natomiast oczywiste, czy dany związek wyznaniowy zobligowany jest do całkowitego zaprzestania przetwarzania danych uzyskanych w okresie członkostwa tej osoby w tymże związku wyznaniowym”²³.

Podobne stanowisko przyjmuje D. Walencik, który wskazuje, że po zakończeniu procedury apostazji, zgodnie z wymogami wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 7 października 2015 r. „Dekretu Ogólnego w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła”²⁴ (obowiązującego od dnia 19 lutego 2016 r.), dokonuje się stosownej adnotacji o tym fakcie w księdze ochrzczonych (pkt 7–8). To praktycznie kończy formalne relacje pomiędzy Kościołem Katolickim

²² Decyzja PUODO z dnia 22 listopada 2018 r.

²³ Mezglewski 2007, 20. Szerzej: Hucal 2018, 23.

²⁴ Otrzymał on *recognitio* Kongregacji ds. Biskupów (Prot. N. 458/2014). Uchwała nr 20/370/2015 KEP z dnia 7 października 2015 r. dotycząca wydania Dekretu Ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła. W: Akta Konferencji Episkopatu Polski z 2015 r. Nr 27, s. 101–104, zob. <http://episkopat.pl/dekret-ogolny-konferencji-episkopatu-polski-w-sprawie-wystapien-z-kosciola-oraz-powrotu-do-wspolnoty-kosciola/> [dostęp 22.05.2019].

a ochrzczonym w nim apostatą. Jednakże nie oznacza to, że informacja o jego członkostwie przestaje mieć znaczenie dla religijnej działalności związku wyznaniowego²⁵.

Zatem, uwzględniając aktualnie obowiązujące przepisy Kościoła Katolickiego oraz doktrynę związaną z wystąpieniem z niego, PUODO nie jest kompetentny do orzekania, czy dana osoba wystąpiła ze wspólnoty Kościoła Katolickiego czy też nie.

Kolejno, PUODO w swojej decyzji stwierdził, że Kościół Katolicki jest instytucją o uregulowanej sytuacji prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Słusznie w swojej decyzji powołuje się przy tym na art. 25 ust. 2 (zasada bezstronności), art. 25 ust. 3 (zasada autonomii i niezależności oraz współdziałania), art. 25 ust. 4 (zasada bilateralności) Konstytucji RP, a także na art. 1 i art. 5 Konkordatu z 1993 r. Do podstaw prawnych swej decyzji zaliczył także art. 2, art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej²⁶.

Godnym poparcia w analizowanej decyzji PUODO jest powołanie na zasadę poszanowania autonomii państwa i Kościoła Katolickiego każdego w swoim zakresie (art. 25 ust. 3 *initio* Konstytucji; art. 1 Konkordatu). „Istotę autonomii – zgodnie z greckim źródłosłowem tego określenia – należy widzieć w możliwości rządzenia się własnym prawem. [...] Jej źródłem jest wolność religii, przynależna każdemu człowiekowi i zakorzeniona w jego godności”²⁷. Należy podkreślić, że autonomia Kościoła Katolickiego nie ma charakteru absolutnego. Przysługuje mu tylko wtedy, gdy działa „w swoim zakresie”²⁸. Dążąc do modelowego określenia spraw należących do własnego zakresu Kościoła Katolickiego należy zwrócić uwagę na jego specyfikę, to jest na jego charakter i cel²⁹. Zasady (normy prawne) związane z przynależnością do Kościoła Katolickiego, formalnym wystąpieniem oraz powrotem do wspólnoty Kościoła na pewno mieszczą się w zakresie autonomicznej działalności Kościoła Katolickiego.

²⁵ Zob. Walencik 2013, 21; por. Dyda 2018, 381.

²⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1347.

²⁷ Stanisław 2015, 166. Szerzej: Czarnek 2010, 205–214; Krukowski 2015, 105–109; Borecki 2012, 85–109.

²⁸ Zob. Stanisław 2011, 82.

²⁹ Zob. Stanisław 2011, 82; Stanisław 2015, 169.

W świetle wskazanych wyżej przepisów PUODO słusznie podkreślił, że kwestie związane z przynależnością do Kościoła Katolickiego, w tym związane z wystąpieniem z niego, regulowane są przepisami prawa wewnętrznego Kościoła. Swoje stanowisko poparł wyrokiem NSA z dnia 9 lutego 2016 r.³⁰ W przedmiotowej sprawie obowiązywały „Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła” przyjęte przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 27 września 2008 r.³¹, o których nie wspomina analizowana decyzja PUODO.

Wobec powyższego, z materiału zgromadzonego w sprawie wynika, że w świetle prawa wewnętrznego Kościoła Katolickiego skarżąca nie wystąpiła skutecznie z tego Kościoła. Tym samym PUODO (wcześniej GIO-DO) nie był uprawniony do wydawania decyzji nakazującej proboszczowi przywrócenie stanu zgodnego z prawem, poprzez naniesienie na akcie chrztu św. skarżącej adnotacji o treści zgodnej z jej wnioskiem.

4. PODSUMOWANIE

Podsumowując, należy zauważyć, że w prezentowanej decyzji PUODO potwierdził stosowane od pewnego czasu właściwe stanowisko odnośnie do spraw związanych z kwestią uaktualnienia danych osobowych osób, które wystąpiły z Kościoła Katolickiego.

Istotnym jest, iż w swoim uzasadnieniu słusznie powołał się m.in. na zasadę autonomii i niezależności (art. 25 ust. 3 Konstytucji). Do własnego zakresu spraw Kościoła Katolickiego na pewno możemy zaliczyć przetwarzanie danych osobowych osób do niego należących, także tych, które należały do niego, a wystąpiły formalnym aktem wiary, zgodnie z aktualnie obowiązującymi procedurami.

W kontekście wejścia w życie RODO oraz Dekretu ogólnego KEP związanego z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele Katolickim

³⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 lutego 2016 r., sygn. akt I OSK 2691/15, CBOSA.

³¹ Konferencja Episkopatu Polski, Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła (27 września 2008 r.). W: Akta Konferencji Episkopatu Polski z 2008 r. Nr 14, s. 89–91 <http://episkopat.pl/zasady-postepowania-w-sprawie-formalnego-aktu-wystapienia-z-kosciola/> [dostęp: 22.05.2019].

należałoby podkreślić, iż właściwe rozumienie zasady autonomii i niezależności, zawartej w Konstytucji RP i Konkordacie z 1993 r., pozwoli z pełną aprobatą potwierdzić konkluzję decyzji PUODO z dnia 22 listopada 2018 r., w której czytamy, że nie ma on kompetencji do rozstrzygania skarg osób fizycznych związanych z przestrzeganiem przepisów ustanowionych w Kościele Katolickim w zakresie ochrony danych osobowych.

BIBLIOGRAFIA

- Borecki, Paweł. 2012. „Autonomia kościołów i innych związków wyznaniowych we współczesnym prawie polskim”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 15: 85–109.
- Czarnek, Przemysław. 2010. „Autonomia i współdziałanie w relacjach państwa i Kościoła jako standardy państwa prawa”. W: *Podstawy regulacji stosunków Państwo-Kościół w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Włoskiej. I fondamentali della regolazione delle relazioni Stato-Chiesa nella Repubblica di Polonia e nella Repubblica Italiana*, red. Przemysław Czarnek, Dariusz Dudek, Piotr Stanisław. 205–214. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Czelný, Michał. 2019. „Prawo do prywatności w ustawodawstwie Kościoła katolickiego”. W: *Prawo do prywatności w kościołach i innych związkach wyznaniowych. od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. Tadeusz J. Zieliński, Michał Hucał. 373–400. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe ChAT.
- Dyda, Konrad. 2018. „Prawo i obowiązek przetwarzania danych osobowych byłych wyznawców przez kościoły i inne związki wyznaniowe”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 21: 369–389.
- Gręźlikowski, Janusz. 2014. „Spór o odstępowo od wiary i Kościoła”. *Teologia i Człowiek* 26 (2): 95–118.
- Hucał, Michał. 2018. „Orzecznictwo sądów administracyjnych w sprawach dotyczących przetwarzania danych osobowych przez związki wyznaniowe”. *Przeгляд Prawa Wyznaniowego* 10: 5–23.
- Krukowski, Józef. 2015. „Konstytucyjne zasady relacji państwo-kościół w III Rzeczypospolitej”. w: *Katolickie zasady relacji państwo-kościół a prawo polskie*, red. Józef Krukowski, Mirosław Sitarz, Henryk Stawniak, 87–114. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- Mezglewski, Artur. 2007. „Działalność związków wyznaniowych a ochrona danych osobowych”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 10: 5–21.

- Opaliński, Bartłomiej, Przemysław Szustakiewicz. 2014. „Przetwarzanie danych osobowych przez Kościół katolicki w orzecznictwie sądów administracyjnych”. *Przegląd Prawa Publicznego* 6: 18–25.
- Romanko, Agnieszka. 2016. „Kompetencje Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych dotyczące danych przetwarzanych przez Kościół Katolicki. Przegląd orzecznictwa”. *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 11, nr 13(2): 57–71.
- Stanisz, Piotr. 2015. „Konstytucyjne zasady określające relacje państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi: autonomia i niezależność oraz współdziałanie”. W: *Katolickie zasady relacji państwo-kościół a prawo polskie*, red. Józef Krukowski, Mirosław Sitarz, Henryk Stawniak, 159–185. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Stanisz, Piotr. 2011. „Naczelne zasady instytucjonalnych relacji państwo-kościół”. W: Artur Mezglewski, Henryk Misztal, Piotr Stanis. *Prawo wyznaniowe*, wyd. 3, 74–88. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Walencik, Dariusz. 2013. „Przetwarzanie danych osobowych przez związki wyznaniowe a uprawnienia Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych”. *Forum Prawnicze* 2: 8–22.
- Zawadzka, Natalia. 2018. „Art. 91”. W: *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. Edyta Bielak-Jomaa, Dominik Lubasz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

ON THE EFFECTIVENESS OF DISAFFILIATION
FROM THE CATHOLIC CHURCH: COMMENTS ON THE DECISION
OF NOVEMBER 28, 2018 ISSUED BY THE PRESIDENT OF THE OFFICE
FOR PERSONAL DATA PROTECTION

Abstract

On November 22, 2018, the President of the Office for Personal Data Protection (hereinafter POPDP) issued a decision related to the issue of updating personal data by a person who has disaffiliated from the Catholic Church. The paper analyzes this decision in order to answer the question whether in the current legal situation POPDP has the competence to resolve, by administrative decisions, complaints of natural persons related to compliance with the provisions laid down by the Catholic Church in the area of personal data protection. When justifying the above-mentioned decision, POPDP referred to several significant provisions of the currently applicable law, including the EU law, state law and church law. In the decision,

POPDP confirmed the already established practice regarding matters connected with the issue of updating personal data of persons who have disaffiliated from the Catholic Church. In the conclusion, it was stated that POPDP had no competence to resolve complaints of natural persons related to compliance with the provisions laid down by the Catholic Church in the area of personal data protection.

Key words: religious organizations; religious freedom; state-church relations; personal data processing; autonomy and independence; apostasy; Catholic Church; personal data protection

Tłumaczenie: Daria Bębeniec

